

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.800

Nr. 16

28. dec.

75. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1954

og Regnen kommer...

naar og hvor
De ønsker det
fra

DVI

VANDINGSANLÆG
-omgaaende Levering
-forlang Brochure.

DANSK VANDINGS INDUSTRI
PROJEKTERING · FABRIKATION
INGENIØR HOLGER ANDERSEN
SNOGHØJ FREDERICIA · TELEFON ERRITSØ 125

Telefon 58

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor
Ølgod

Telefon 59

Alle arter jordbrugskalk -
SKANDINAVISK KALK & KRIDT 1/3

Hasseris - Aalborg telefon 9253 - Alba 10650
Værket telefon Sdr Tranders 110

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533
Frøavl og frøhandel

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. Birk .∴ Telefon 45 Kjellerup
Efter kl 17: Rødkjærbro telefon 14

FØRER KUN MÆRKEDE VAREH
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLÆNG TILBUD

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Aarhus: København:
Hovedkontor Nygade 1

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 27312

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

Kaas-

Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands

Kulkompani

Nørresundby

Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas

Telf. Kaas 11

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D S. 400

Renseanlægget • Ringtanken • (Dansk patent nr. 59820)

SANDVIK nr. 21

savbladet, der aldrig skal files!

**»Barberbladsprincippet«
til savblade.**

Omfilning af savblade er i de senere år blevet mere og mere irrationelt. Det er dels spild af arbejde og dels vanskeligt, og man må være meget dygtig, for at skæreevnen skal blive den samme som på et fabriksfilet blad. Mange skovarbejdere har den opfattelse, at merudgiften for det nye blad opvejes af, at de slipper for filningen og altid har et perfekt savblad. Svenskerne er derfor allerede gået over til, hvad man kalder *barberbladsprincippet*, d. v. s. de tager et nyt savblad i stedet for at file det gamle, som er blevet sløvt.

Skæret holder 3 gange så længe.

For at barberbladsprincippet skal lønne sig direkte økonomisk, bør skæret holde ca. dobbelt så længe som på et almindeligt savblad. På nr. 21 er de yderste tandspidser specialhærdede til næsten samme hårdhed som på en fil. Gennem tandspidshærdningen er det lykkedes at øge slidstyrken såmeget, at nr. 21 holder skæret mere end 3 gange så længe som et almindeligt savblad.

Sandvik 21—20 mm leveres i længderne 36"—39"—42".

Sandvik 521—25 mm leveres i længden 42".

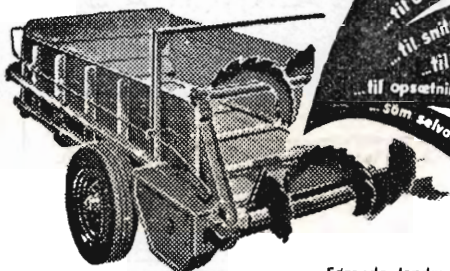
SANDVIK - de kendes på skæret

SOLUS

Staldgødningspreder

er den mest alsidige maskine i dansk landbrug. Den er efterspurgt og populær overalt for sine ganske fantastiske egenskaber. Dens svære og solide konstruktion giver den en driftssikkerhed uden lge. Den arbejder nøjagtigt og sikkert selv under meget ugunstige forhold.

Den kan anvendes hele året rundt til de mest forskelligartede ting - derfor er den uundværlig for den økonomiske og praktiske landmand.

- ... til udspreddning af naturgødning
- ... til udspreddning af rökalk og mergel
- ... til smitning af grøntfodertilensivering
- ... til læsning af roer i jernbanevogn
- ... til opsætning af roebatterier på marken
- ... som selvaffæser af roer, kartofler, m.m.

Førende landmænd over hele Danmark anerkender og anbefaler SOLUS som

et førende dansk kvalitetsprodukt

Skriv efter udfærlig brochure, der fortæller Dem alt om denne fremragende universal-maskine.

H. SØNDERBY & Co

T A R M - T L F . 1 6 - 3 4 - 1 7 9

PALUDANS
PLANTESKOLE A/S
KLARSKOV

Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer

Forlang prislister

TELEFON KLARSKOV 9

Brug **RANDERS
REB**

Røde drænrør
indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

H. Theut

VIBORG - Tlf 1559 . 1560

Brunkul - Mergel - Kalk

Midtjysk Brunkul Industri
Tlf. Kølkevej 28 x

Katrinebjerg Teglværk
Tlf. Helmsvig 17

Mursten - Drænrør

**Herning Hede-
& Discontobank**

10-12¹/₂, 2¹/₂-5
Telefon 5 273 720

A/S SØNDERJYDSK
FRØFORSYNING

Frøavl & frøhandel

Aabenraa

Telefon 3047

Midtjyske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

TELEFON SKIVE 1080

Alle størrelser i drænrør leveres

TELEFON VIRORG 1330

CLOC

Liqueur
Gin
Whisky

Philipsen & Hall A/S

Sct. Mathiasgade 58 . Viborg

Elektriske anlæg
Vandværksanlæg

Telefon 173 og 174

Stenvad Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

Aktieselskabet
L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Tlf. 2 71 65 (3 lin.)
Aarhus

Røde
drænrør
2" — 12"

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa . Telefon 2127

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKESFORSIKRING

Telefon Minerva 350

Gensidigt selskab

Ansvarsforsikring

Vester Farimagsgade 19

København V.

Automobilforsikring

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

I størrelse fra 2 til 15 tommer . Indhent tilbud Tlf. Højslev 3

A/S FISKBÆK BETONKLINKERFABRIK

A/S Fiskbæk Brikkefabrik

Herborg 12

SIN Livsforsikring
Livrenteforsikring
Ulykkesforsikring
Ansvarsforsikring
Hospitalsforsikring
Grundejerforsikring
Automobilforsikring

tegner man

NORDISK

Livsforsikrings-A/S af 1897

Ulykkesforsikrings-A/S af 1898

Hovedkontor:

St. Kongensgade 128 - Grønningen 17, København K. - Telefon 2860

Indhent tilbud

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade . København K.

AERGLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets

Tidsskrift

Nr. 16

28. decbr. 1954

75. årg.

Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Oplag 19.800 eksemplarer. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr.

Indhold: Disputats om læ. — Tørveproduktionen i 1954. — Drænelingens sikring — Litteratur: Jægeren St. St. Blicher. — I få ord.

Disputats om læ

Det blev en for doktoranden meget hædrende handling, der den 3. december foretoges på Danmarks tekniske Højskole ved civilingenjør *Martin Jensens* forsvar for den tekniske doktorgrad af hans afhandling om lævirkning.

Officielle opponenter var professor *Bretting* fra Danmarks tekniske Højskole, docent *Aslyng* fra Landbohøjskolen og professor *Godske*, der var hentet ned fra Bergen, som specialist i de meteorologiske forhold. Alle opponenterne ydede doktoranden megen anerkendelse, fordi han havde taget hidtil forsømte problemer op og med beundringsværdigt mod — som een udtrykte det — havde skabt et symfonisk udtryk af ukendte klange.

Det udtryktes også på anden måde, at man efter gennemlæsningen af afhandlingen sad tilbage med 100 uløste spørgsmål, men alligevel havde en fornemmelse af tilfredshed, fordi man i hvert fald havde fået svaret på en halv snes stykker.

Doktoranden indledede med en kort gennemgang af arbejdets tilrettelægning og plan, og nævnte bl. a. herunder, at han havde været tvunget til at begrænse sig på en række områder, fordi økono-

*Civilingeniør, dr. tech.
Martin Jensen.*

mien ikke tillod at gå videre. Det havde således været meget ønskeligt, om forsøgene havde kunnet været gennemført også på anden jordbund, i stedet for kun at holde sig til den ene type, de var gennemført på, nemlig den lette sandjord.

Professor *Bretting* beklagede indledende, at læreanstalten ingen lærere havde, der beherskede emnet. Havde Nøkkentved levet, ville han have været den rette opponent. Det er et helt nyt tema, der her er bearbejdet, Nøkkentved var den første, men det er Deres fortjeneste, at det er ført videre, at der er skabt en systematisk fremstilling af lævirkning i naturen og skabt overensstemmelse mellem natur og laboratorie, bl. a. ved Deres undersøgelser. Det er et stort fremskridt, at De har defineret, hvad læ er, og vist, at der eksisterer faste bestemte forhold, der kan udtrykkes i tal. Det er herigennem, der er skabt mulighed for at gå videre. Professoren gjorde opmærksom på den store lighed, der er mellem vindens og vandets strømningsforhold, og opstillede nogle matematiske formler for friktion, som doktoranden kunne have anvendt, idet han mente, at doktoranden ikke havde tillagt friktionsforskydningen opefter fra jordoverfladen tilstrækkelig betydning.

Doktoranden havde ikke givet opponenterne nogen mulighed for at efterkontrollere, det er lidt store krav at stille til troen, når vi helt henvises til at tro på, at instrumenter, tal og beregninger er i orden. Det ville være interessant at have haft belyst, hvorfor det naturlige læ i marken er kortere end bag skærmen i laboratoriet.

Professor *Bretting* sluttede sit timelange indlæg med at sige, at afhandlingen beskæftigede sig med så mange grene af videnskab, at det ikke kunne være guld altsammen, men de af ham fremhævede indvendinger var i realiteten uvæsentlige. Der var grund til anerkendelse og at ønske tillykke, fordi afhandlingen vil give inspiration til fortsat arbejde og resultater i marken.

Professor *Godske*, Bergen, opponerede på en inspireret, fornøjelig og elegant måde, der dog næppe opfattedes fuldt ud, fordi det hurtige »bergenssmål« lagde ikke uvæsentlige sproglige hindringer i vejen. Professor *Godske* ironiserede elegant om det mod, doktoranden havde været i besiddelse af, når han spillede på så mange discipliner. Som meteorolog var opponenten ikke så imponeret af de meteorologiske detaljer som af meget af det andet, men han hilste ar-

bejdet med de mikroklimatiske undersøgelser som værende af inspirerende og afgørende betydning i en tid, hvor man netop er begyndt at skimte disse forholds indviklede problemer. Formålet er, at man når til det bedst mulige lokalklima. Målingerne over de store afstande i de to linier gennem Jylland viste højst interessante detaljer, som man jo ikke kunne finde frem til i Norge på grund af bjergene. I denne forbindelse efterlyste opponenter målinger på en linie, der gik gennem Limfjorden, så man kunne få et udtryk for de skiftende forhold, når vinden dels gik over land og dels over vandflader. I sit svar nævnede doktoranden senere, at en sådan måling havde været planlagt, men havde måttet opgives på grund af bekostningen.

Det var professor Godske, der mente, at han kunne give Martin Jensen den største kompliment for arbejdet ved at nævne, at afhandlingen måske rejste 100 spørgsmål uden svar, men til gengæld gav inspirerende svar på en række af betydning.

Docent, dr. agro. *Aslyng* var sidste opponenter og var som de to første overordentlig anerkendende, men havde en serie af indvendinger at fremsætte. Indledningsvis mente han, at doktoranden burde have beskæftiget sig mere med de temperaturmålinger i læ, som forstander Esbjerg omkring 1913—17 havde gennemført, og ligeså savnede han kendskab hos doktoranden til to meget betydningsfulde arbejder på linie med doktorandens, nemlig R. K. Kristensens »Vore Afgrøders Forhold til Klimaet« fra 1937 og 1941 og den grundlæggende lille afhandling fra 1948 af englænderen Penman om klimaets indflydelse. R. K. Kristensen siger f. eks. det modsatte af doktoranden om, hvordan kløver og græs klarer sig overfor tørke, og problemerne om, hvorfor »planterne sover«, har formentlig andre årsager end dem, doktoranden angiver. Kuldioxydtilførslen sker med $\frac{1}{3}$ fra jorden og $\frac{2}{3}$ fra luften, og opponenter mente, at doktorandens påstand om, hvornår den maksimale assimilation fandt sted med rette kunne anfægtes. Med hensyn til planternes forbrug af vand var doktoranden inde på en forkert betragtning i sin opfattelse vedrørende forbruget af vand i forhold til afgrødernes størrelse. Det var også bemærkelsesværdigt, at doktoranden havde fundet dobbelt så stor en temperaturforhøjelse i læ, som Esbjerg i sin tid fandt, og opponenter diskuterede i denne forbindelse det meget krævende og indviklede apparatur. Temperaturstigningen i læ var påvist at være stær-

kest i den tidlige vækstperiode, men doktoranden var tilsyneladende ikke opmærksom på, at her kunne indstrålingen have en særlig stor indvirkning.

Docent Aslyng gennemgik på denne måde en mængde detaljer i afhandlingen ud fra de interesser som landbrugets planteavl havde på linie med, hvad det foreliggende værk havde undersøgt, og føjede til, at det var alle faser i tilknytning til jordbruget, som kunne sige Martin Jensen tak for arbejdet. Kan læplantningen på f. eks. 1 million hektar af Jyllands jord forøge udbyttet med 250 f. e. pr. ha drejer det sig om op imod 100 mill. kr. årligt, så det er på tide, at viden-skaben har sat ind her. Landbohøjskolen var meget taknemlig for det her foreliggende og glædede sig til et samarbejde i fremtiden, idet der var nok af ting, hvorom der dels ikke var enighed og dels trængte til afklaring, og her nævnte Aslyng f. eks. duggens indflydelse på plantesamfundets vandbalance, når der indtraf større temperatur-fald i læparcellen.

Doktoranden havde efter hver enkelt opponents indlæg besvaret disse. Doktoranden udtrykte sin tak for lærerig hjælpsomhed og velvillig vejledning i indlæggene. Der var mange problemer, han gerne ville have gået nøjere ind på, men det havde været temmelig vanskeligt, og begrænsning havde været nødvendig.

Til slut mindedes doktoranden afdøde professor *Nøkkentved*, der havde ført ham ind i arbejdet allerede i 1939. En særlig tak rettedes til professor *K. W. Johansen*, der havde vejledet ham, således at han havde opdaget betydningen af de uortodokse synspunkter.

has.

Tørveproduktionen i 1954

Af konsulent *A. Krøigaard*.

I 1953 var efterspørgslen efter tørvebrændsel — d. v. s. tørv, formbrændsel og briketter — væsentlig større end tilbudet, og der var derfor intet mærkeligt i, at mange tørveproducenter i foråret 1954 så hen til den kommende tørvesæson med forventningen om, at den skulle bringe kompensation for de skuffelser, som det foregående år havde bragt, og som for størstedelen havde deres årsag i en unormalt stor regnmængde. Det skulle jo dog være sært, om vi skulle få to så våde år efter hinanden. Det fik vi imidlertid, og tørve-

producenterne oplevede det værste år »i mands minde«. Aldrig har vejrforholdene været så kontrære, og i bogstaveligste forstand druknede tørvene i regn. Selv de mest forsigtige blandt producenterne,

Nedbør i april—september 1954.

Millimeter.

	April		Maj		Juni		Juli		August		Septbr.		Apr.—Septb.	
	Nor- mal	1954	Nor- mal	1954	Nor- mal	1954	Nor- mal	1954	Nor- mal	1954	Nor- mal	1954	Nor- mal	1954
Nordjylland.....	39,5	÷13,0	43,2	÷ 5,4	43,8	+18,3	60,4	+22,0	83,6	+12,3	55,9	+64,4	326,4	+ 98,6
Midt- og Østjylland	41,6	÷11,5	43,2	÷10,6	46,7	+13,9	63,5	+25,3	84,0	÷ 2,0	58,2	+82,1	337,2	+ 97,2
Vestjylland.....	42,0	÷11,1	42,6	+ 8,9	48,4	+13,4	63,6	+37,6	91,6	+31,4	69,8	+103,7	358,0	+183,9
Sønderjylland.....	43,0	÷ 8,0	46,0	÷13,0	53,0	+18,0	71,0	+35,0	92,0	+62,0	69,0	+66,0	374,0	+160,0
Fyn.....	40,4	÷10,5	42,5	÷29,3	46,7	+20,9	61,0	+34,7	75,6	+20,7	53,9	+29,0	320,1	+ 65,5
Sjælland.....	37,3	÷ 9,6	37,7	÷21,0	45,0	+ 9,6	63,2	+69,9	73,0	+31,3	49,6	+22,3	305,8	+102,7
Lolland-Falster.....	37,0	÷10,0	41,0	÷35,0	47,0	÷17,0	65,0	+21,0	69,0	+26,0	50,0	+ 4,0	309,0	÷ 11,0

der standsede produktionen allerede i juni — to måneder »før tiden« — har måttet se, at en stor del af deres tørv ikke kunne bringes i hus, fordi der ikke var så mange sammenhængende tørvejrdsdage, at det fornødne arbejde på læggepladserne kunne gennemføres.

Det begyndte ellers godt. Foråret var mildt og forholdsvis tørt, således at arbejdet i moserne kunne startes tidligt. Både på virksom-

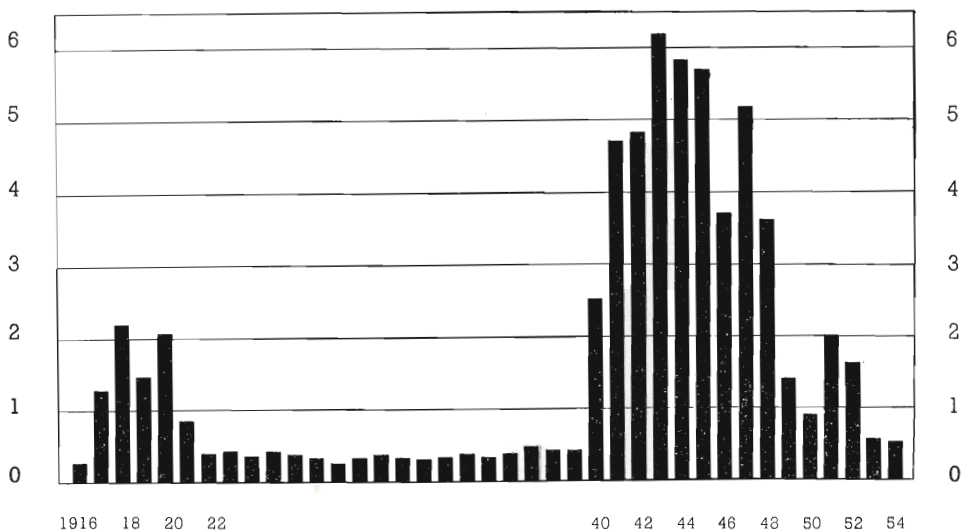
hederne, der fremstiller tørv (formtørv) på den gammeldags måde, og på smuldmoserne eller fræsetørvarealerne, hvad man nu vil kalde dem, skred arbejdet godt frem, og allerede hen i maj — lidt forsinket af en uges regnvejr i begyndelsen af måneden — kunne leveringen af tørv begynde, samtidig med at bunkerne af godt tørt smuld voksede støt ved formbrændselsfabrikkerne.

En ugestid ind i juni begyndte så det regnvejr, der stort set ved-

Mill. tons

Tørvetilvirkningen 1916—54.

Mill. tons

varer endnu i december, medens disse linier skrives. Til at begynde med gik man naturligvis ud fra, at det var en af de for den tid af året sædvanlige regnperioder, som man kun kan glæde sig med landmændene over, og tørvearbejdet fortsattes de fleste steder, når lejlighed bød sig. Men efterhånden som læggepladserne blev fyldt og smuldmoserne ufarbare, gik arbejdet i stå, og arbejderne og tørvfabrikanterne havde derefter kun at vente på det tørvejr, der skulle have muliggjort bjergningen af forårets og forsommerens arbejde, men som ikke kom.

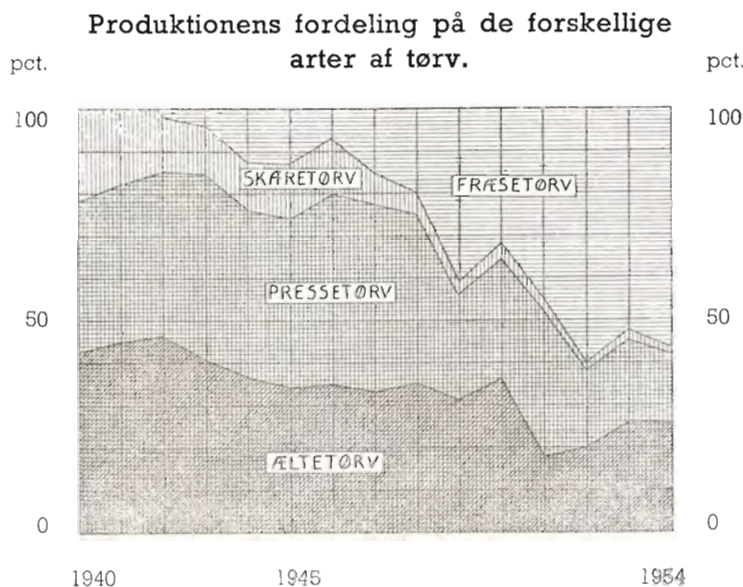
Som det vil fremgå af hosstående oversigt over nedbørsforholdene i sommeren 1954, der er udarbejdet på grundlag af månedsoversigterne fra Meteorologisk Institut, var forholdene værst i Vest- og Sønderjylland, og der er her i perioden april—september faldet henholdsvis 51 og 43 pct. mere regn end normalt. Men som det ses, har sommeren overalt — Maribo amt dog undtaget — givet meget mere end normal nedbør. Når dertil kommer, at antallet af solskinstimer har været meget lavt, og at nedbørsdagens antal og i forbindelse

Tørveproduktionen 1954.

Amt	Efter besvarede forespørgsler						Ubesvarede forespørgsler		Anslået produktion til eget forbrug	Samlet produktion 1954	Ændring fra 1953 til 1954	Beregnet gennemsnitlig beskæftigelse			
	Antal producenter	Vådæltet tørv	Presse tørv	Skæretørv	Fræsetørv (tørvesmuld)	Ialt	Antal	Beregnet produktion				%	Mænd	Kvinder	Børn under 18 år
Hjørring	72	3.900	22.549	1.343	44.910	72.702	18	8.280	5.000	85.982	÷ 6	487	133	28	
Thisted	30	2.967	—	—	40	3.007	9	900	2.000	5.907	÷ 33	48	9	12	
Aalborg	63	—	18.170	1.585	17.985	37.740	25	15.000	5.000	57.740	÷ 6	336	60	48	
Randers	29	21.739	2.470	680	68.040	92.929	17	12.019	4.000	108.948	+ 38	264	81	2	
Aarhus	2	80	200	—	—	280	—	—	—	280	+ 36	6	—	1	
Skanderborg	9	3.300	1.100	—	260	4.660	9	4.680	1.000	10.340	÷ 8	66	24	16	
Vejle	37	4.035	1.430	110	9.458	15.033	28	11.368	4.000	30.401	÷ 16	119	4	4	
Viborg	61	19.960	4.820	770	5.740	31.290	16	8.721	5.000	45.011	÷ 17	302	113	70	
Ringkøbing	78	11.350	6.915	460	10.813	29.538	30	11.400	5.000	45.938	÷ 16	319	76	87	
Ribe	50	5.570	3.270	125	14.622	23.587	31	14.570	4.000	42.157	÷ 8	237	21	15	
Haderslev	9	7.700	—	4	1.175	8.879	2	1.980	1.000	11.859	÷ 29	68	3	3	
Tønder	34	5.100	1.770	20	9.698	16.588	7	3.325	2.000	21.913	÷ 26	107	11	4	
Aabenraa-Sønderborg	28	9.875	815	15	8.035	18.740	22	14.630	2.000	35.370	÷ 21	189	27	7	
Jylland ialt	502	95.576	63.509	5.112	190.776	354.973	214	106.873	40.000	501.846	÷ 6	2.548	562	297	
Fyn	3	950	75	—	45	1.070	2	720	1.000	2.790	÷ 12	38	8	2	
Frederiksborg	1	—	—	—	110	110	1	100	—	210	—	2	—	—	
Holbæk	20	1.000	10	—	17.295	18.305	3	2.745	2.000	23.050	+ 15	71	20	6	
Sorø	4	1.228	—	—	1.935	3.163	1	800	1.000	4.963	+ 34	26	6	—	
Præstø	5	—	—	—	2.580	2.580	1	500	1.000	4.080	—	8	5	—	
Maribo	6	200	—	—	6.670	6.870	—	—	1.000	7.870	÷ 3	9	—	—	
Øerne ialt	39	3.378	85	—	28.635	32.098	8	4.865	6.000	42.963	+ 7	154	39	8	
Hele landet	541	98.954	63.594	5.112	219.411	387.071	222	111.738	46.000	544.809	÷ 5	2.702	601	205	

hermed den relative luftfugtighed, der er af afgørende betydning for fordampningen, har været højere end normalt, vil det forstås, at det har været et rigtig skidt år for tørvefremstillingen.

Hedeselskabet har som sædvanligt i september bedt alle landets tørveproducenter om oplysninger om produktionens art og størrelse, beholdninger på læggepladser, antallet af beskæftigede arbejdere, efterspørgsel o. s. fr. Besvarelsene indgik i år påfaldende trevnt — muligvis på grund af almindelig irritation over alt, hvad der har med tørv at gøre — og da der pr. 1. november kun var modtaget svar

fra ca. halvdelen af de adspurgte, blev der udsendt en fornyet opfordring. Det hjalp såvidt, at der den 25. november var modtaget svar fra 541 eller ca. 71 pct. af producenterne.

I hosstående tabel er der herefter for hvert amt foretaget en opgørelse over produktionen ved de virksomheder, hvorfra der foreligger oplysninger, og for de virksomheder, der ikke har svaret på forespørgslen, er produktionens størrelse beregnet på grundlag af gennemsnitstallene fra de virksomheder, der har svaret. Ved denne beregning er der for Hjørring og Randers amts vedkommende taget hensyn til den dominerende indflydelse på gennemsnitstallene, som henholdsvis A/S Kaas Briketter og Pindstrup Mosebrug udøver.

Den samlede produktion af tørvebrændsel her i landet har herefter været ca. 0,54 mill. tons fordelt med ca. 0,50 mill. tons i Jylland og 0,04 mill. tons på Øerne. I forhold til 1953 er der en tilbagegang på 5 pct.

Hedeselskabets Tidsskrift

1954

75. årgang

Udgivet af
Det danske Hedeselskab

Viborg
Carlo Mortensens Bogtrykkeri
1954

Redaktionsudvalg:
Afdelingsleder, skovrider **B. Steenstrup** (formand),
forstander **N. C. Nielsen**
og civilingeniør **A. Fredborg**.

Redaktør: **Har. Skodshøj**.

INDHOLD:

Administration:	Side
Ved årsskiftet, af Chr. Lüttichau og Niels Basse	2
Årsberetning, af Niels Basse 141, 185,	229
Hedeselskabets årsmøde	248
Hedeselskabets regnskab	254
Hedeselskabets bestyrelse, E. Vestbo indtrådt	259
 Plantning og skovvæsen:	
Læhegn og læ, af civilingeniør Martin Jensen	4
Hvor der plantes 43,	60
Om udspringstid og skudstrækning i grankulturer, af E. Oksbjerg	49
Lævirkning, af civilingeniør Martin Jensen . . 61, 77, 95, 126, 272, 293,	325
Bør man foretage en grundforbedring i vore hedeplantager? af E. Løfting 80,	112
Plantningsforeningernes årsmøde, ved Kaj Andersen	136
Om at bevare pionerånden, af dr. Syrach Larsen	259
Læplantning, af S. M. Holst	285
Svar til S. M. Holst, af Martin Jensen og B. Steenstrup	307
Om rodfordærverangreb II, af G. West-Nielsen og E. Oksbjerg	336, 347
Dansk Plantageforsikringsforening, ved D. P.	344
 Grundforbedring, mose- og engkultur:	
Saltvand, jord og planter, af K. Sandahl Skov	35
Drænings- og afvandingsproblemer i U. S. A.	311
En foregangsmand, Karl Andersen Mølgaard, Resen, af J. Alsted	317
Landvindingsarbejder på Sjælland, af Niels Basse	356
Drænledningers sikring, af Niels Basse	370
 Moseindustri:	
Danmarks moser, af A. Krøigaard	23
Isoleringsplader af tørv, af A. Krøigaard	55
Produktion af tørvestrøelse, af A. Krøigaard	90
Tørveproduktionen i 1954, af A. Krøigaard	364
 Dødsfald:	
Planteskoleejer Carl Gjøde Nielsen, Viborg	39
Jens Hagelskjær, Brandkjærgaard, af Niels Basse	111
Redaktør Regner Stenbæk, Svendborg	352

Litteratur:

	Side
Alheden, med Frederiks sogns historie, ved H. S.	6
Et dansk skovdistrikt gennem 150 år, af S. G.	321
Bondens brød, ved H. S.	343
Trækfuglene	355
Jægeren St. St. Blicher	372

Forskelligt:

Fredningen ved Kongenshus	3
Initiativet er rigtigt	3
Fra hedespor til hovedvej, af Th. Th. Hove	8
Understøttelsesfondet	91
Hedeselskabets sølvbægre, af Niels Basse 2, 121, 289,	353
De danske Mergelselskabers årsmøde	280
Hedebrugets årsmøde	300
Hæder til K. Snogdal Andersen	303
En plantningsmand, Mogens Eg Sørensen	333
Disputats om læ, ved has.	361

I få ord:

Den gamle fårehyrde, Vermehren	21
Den norske tørveproduktion i 1953	22
Det første sølvbæger, Nic. Nissens legat	40
Et tørvekøretøj i 1833	41
Billedgave til Silkeborg museum	42
Stor gave fra W. Langreuters Eftf.	74
O. Friis-Møller, Viborg, 70 år	75
Vilh. Nielsen, Krunderup, 70 år	76
Nyt kontor i Holbæk	76
Ringkøbing og omegns plantningsforening	76
Næsten et eventyr, Jørgen Roed	92
Arbejde på isen i Saunsøbugten	93
Et ålepas	94
Skovarbejder Johan Peter Würtz	119
Doktorafhandling om lævirkning, Martin Jensen	346
Statsskovenes regnskab	359
Hugormen	359
En datters erindringer	360

FORFATTERFORTEGNELSE:

	Side
Alsted, J.: En foregangsmand	317
Andersen, Kaj: Plantningsforeningernes årsmøde	136
Basse, Niels og Chr. Lüttichau: Ved årsskiftet	2
Basse, Niels: Hedeselskabets sølvbæger 2, 121, 289,	353
» : Jens Hagelskjær, nekrolog	111
» : Årsberetning 1953—54 141, 185,	229
» : Landvindingsarbejder på Sjælland	356
» : Drænledningers sikring	370
Holst, S. M.: Læplantning	285
Hove, Th. Th.: Fra hedespor til hovedvej	8
Jensen, Martin: Læhegn og læ	4
» : Lævirkning 61, 77, 95, 126, 272, 293,	325
Krøigaard, A.: Danmarks moser	23
» : Isoleringsplader af tørv	55
» : Produktion af tørvestrøelse	90
» : Tørveproduktionen i 1954	364
Larsen, dr. Syrach: Om at bevare pionerånden	259
Lüttichau, Chr. og Niels Basse: Ved årsskiftet	2
Løfting, E.: Grundforbedring i hedeplantager 80,	112
Oksbjerg, E.: Om udspringstid og skudstrækning i grankulturer	49
Oksbjerg, E. og G. West-Nielsen: Om rodfordærverangreb II 336,	347
Petersen, Ditlev: Dansk Plantageforsikringsforening	344
Skodshøj, H.: Alheden, anmeldelse	6
» : Hedeselskabets årsmøde	248
» : Hæder til en hedebonde	303
» : En plantningsmand	333
» : Bondens brød, anm.	343
» : Disputats om læ	361
» : Jægeren St. St. Blicher, anm.	372
Skov, K. Sandahl: Saltvand, jord og planter	35
West-Nielsen, G. og E. Oksbjerg: Om rodfordærverangreb II 336,	347

Fortegnelse over Hedeselskabets repræsentanter og bestyrelse

Repræsentanter:	År for sidste valg	1. gang valgt
<i>Aabenraa-Sønderborg amter:</i>		
— — —	(1950)	
Gårdejer Hans Schmidt, Kollund	(1953)	(1941)
<i>Aalborg amt:</i>		
Rentier N. C. Nielsen, R., Villa Bakkely, Langholt	(1950)	(1914)
Proprietær J. Chr. Welling, »Valstedgaard«, Sebbesund	(1953)	(1953)
<i>Aarhus og Skanderborg amter:</i>		
Proprietær Arentoft, R., Kysinggaard, Odder	(1950)	(1944)
Godsejer A. Pontoppidan, Constantinsborg, Ormslev	(1953)	(1947)
Gårdejer Markus Hansen, Vester Mølle, Skanderborg	(1950)	(1950)
<i>Haderslev-Tønder amter:</i>		
Stiftamtmand Jens Pinholt, R., Dbm., Haderslev (Supp.valgt til 1956).	(1953)	(1950)
Apoteker J. Kjems, R., Løgumkloster	(1953)	(1941)
<i>Hjørring amt:</i>		
Fhv. havebrugskonsulent P. Chr. Andersen, Svanelundsvej, Hjørring	(1950)	(1950)
Husmand J. Libak Hansen, Taars	(1950)	(1932)
Amtsrådsmedlem, proprietær Aage Holm, R., Eskjær, Tolne	(1953)	(1935)
<i>Randers amt:</i>		
Hofjægermester Chr. Mourier-Petersen, Rugaard, Hyllested	(1950)	(1950)
Gårdejer K. Støvring, Bjergby, Spentrup	(1953)	(1953)
Gårdejer Johs. Grosen, »Vestervang«, Skæring pr. Hjortshøj	(1953)	(1947)
<i>Ribe amt:</i>		
Rentier Søren Johansen, Holsted	(1950)	(1938)
Folketingsmand, gårdejer Olav Øllgaard, Gredstedgaard, Gredstedbro	(1953)	(1941)
Direktør O. Vang Lauridsen, R., Vejen	(1953)	(1935)
<i>Ringkøbing amt:</i>		
— — —	(1950)	
Fhv. amtmand A. Karberg, K., Dbm., Rindum, Ringkøbing	(1953)	(1935)
Folketingsmand, konsulent J. E. Foged, Hammerum	(1953)	(1953)

	År for sidste valg	1. gang valgt
<i>Thisted amt:</i>		
Landinspektør N. Smed Søndergaard, Thisted	(1950)	(1950)
Planteskoleejer Oscar Bang, R., Nykøbing Mors	(1953)	(1947)
<i>Vejle amt:</i>		
Kammerherre, hofjægermester F. Neergaard, R., Dbm., Tirsbæk, Vejle	(1950)	(1932)
Forfatter, museumsinspektør Rasmus Mortensen, R., Bybæk, Vejle	(1953)	(1941)
Gårdejer Karl Midtgaard, Herningvej 61, Brande	(1953)	(1947)
<i>Viborg amt:</i>		
Godsejer E. Obel, Haxholm, Laurbjerg	(1950)	(1950)
Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Dbm., Tjele, Ørum Sdrl.	(1953)	(1923)
Fhv. folketingsmand Laust Nørskov, R., Nørskovgaard, Møldrup. <i>Næstformand 1948</i>	(1953)	(1923)
<i>Svendborg amt:</i>		
— — —	(1953)	
<i>Københavns stad:</i>		
Overretssagfører Axel Hulegaard, R., Dbm., Gl. Torv 14, København K.	(1953)	(1935)
<i>København-Roskilde amter:</i>		
Gårdejer, amtsrådsmedlem P. M. Poulsen, Jersie, L. Skensved	(1953)	(1947)
<i>Frederiksborg amt:</i>		
Proprietær C. F. Lassen, R., Islebjerggaard, Frederikssund	(1950)	(1944)
<i>Odense-Assens amter:</i>		
Forstander Johs. Petersen-Dalum, R., Dbm., Dalum landbrugsskole, Hjallese	(1950)	(1926)
<i>Holbæk amt:</i>		
Gårdejer, kreditforeningsdirektør Aksel Jensen, R., Dbm., Anker Heegaardsgade 4, København V.	(1950)	(1947)
<i>Sorø amt:</i>		
Godsejer S. Dahl, R., Catrineholm, Slagelse	(1950)	(1947)
<i>Præstø amt:</i>		
Forpagter H. Fabricius, R., Nysø, Præstø	(1950)	(1947)
<i>Maribo amt:</i>		
Stamhusbesidder, hofjægermester J. C. V. V. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev	(1950)	(1947)
<i>Bornholms amt:</i>		
Amtsrådsmedlem Jac. Jacobsen, Rutsker, Hasle	(1953)	(1947)

	År for sidste valg	1. gang valgt
<i>Valgte af repræsentantskabet:</i>		
Direktør Johs. F. la Cour, R., Pindstrup	(1954)	(1948)
Bankdirektør, borgmester J. J. Paulsen, R., Tønder	(1953)	(1953)
Fhv. folketingsmand J. Kr. Jensen, Liliendalsvej 12, Brønshøj	(1954)	(1942)
Direktør C. E. Flensborg, R., Dbm., p. p., Viborg	(1952)	(1943)
Husmand P .Nielsen, Tvis	(1952)	(1952)
Gårdejer J. Jespersen., R., Paghsallé 2, Herning	(1952)	(1949)
Forstander H. Hansen, R., Graasten	(1952)	(1949)
Godsejer, dr. med. & phil. h. c. K. A. Hasselbalch, FM., Borupgaard, Snekkersten	(1953)	(1935)
Gårdejer Marinus Sørensen, Højbro 12, Nykøbing Mors	(1953)	(1941)
Godsejer A. Olufsen, Quistrup, Struer (Valgt i Ringkøbing amt 1938).	(1953)	(1947)
<i>Formand for repræsentantskabet 1948.</i>		
Fhv. landbrugsminister Jens Sønderup, K., Sønderupgaard, Herborg	(1953)	(1950)
Amtmand K. Friis Jespersen, R., Dbm., Svendborg	(1953)	(1950)

Bestyrelsen:

Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Dbm.,
Tjele, Ørum Sdrl. *Formand.*
Valgt af repræsentantskabet 1952 (1930).

Godsejer A. Olufsen, Quistrup, Struer.
Formand for repræsentantskabet (1. gang 1948). Næstformand.

Amtsrådsmedlem, proprietær Aage Holm, R., Eskjær, Tolne.
Valgt af repræsentantskabet 1954 (1948).

Forstander H. Hansen, R., Graasten.
Valgt af repræsentantskabet 1953 (1953).

Departementschef P. Stahlschmidt, K., Dbm., landbrugsministeriet,
København K.
Valgt af landbrugsministeriet 1954 (1945).

Folketingsmand, forstander Fr. Heick, St. Jyndevad.
Valgt af landbrugsministeriet 1954 (1948).

Afdelingschef L. F. B. Grünfeld, R., finansministeriet, København K.
Valgt af landbrugsministeriet 1954 (1948).

Proprietær K. Røhr Lauritzen, R., Dbm., Demstrupgaard, Sjørøsløv.
Valgt af De samvirkende danske Landboforeninger 1954 (1933).

Husmand Emanuel Vestbo, Brosbøl, Tarm.
Valgt af De samvirkende danske Husmandsforeninger 1954 (1954).

Disse tal angiver den samlede mængde tørv m. v., der er opgravet i moserne, men som det allerede er anført, befinder en del af dette kvantum sig fremdeles på læggepladserne. På grundlag af angivelserne fra producenterne må der regnes med, at ikke mindre end 30—40 pct. af de fremstillede formtørv ikke er blevet bjerget, og selv om en del af disse vil kunne tåle overvintringen, er det givet, at betydelige værdier vil gå tabt.

Efterspørgslen efter tørv, formbrændsel og briketter har, som det kunne forventes under disse forhold, været stor, og det altovervejende antal af producenterne melder da også, at der kunne være afhændet langt større mængder, end det var muligt at producere. Der findes ingen steder lagre af salgbare tørv, og heller ikke de større briketfabrikker og de formbrændselsfabrikker, der er indstillet på successiv produktion vinteren igennem, har væsentlige mængder til salg.

Antallet af beskæftigede ved tørveindustrien har i 1954 i gennemsnit været lidt mindre end i 1953. Ialt har ca. 2700 mandlige arbejdere og henholdsvis ca. 600 og ca. 200 kvinder og børn været beskæftiget i moserne. Den maksimale beskæftigelse, d. v. s. antallet af arbejdere på det tidspunkt, da der var flest, har kun været ca. 10 pct. højere end de anførte tal.

Priserne på tørv varierer lidt fra egn til egn, men har dog de fleste steder ligget omkring 50 kr. pr. ton ab mose. Formbrændselsprisen har været af samme størrelsesorden.

Hvordan forholdene for moseindustrien vil forme sig fremover, er det vanskeligt at spå om. Såfremt verdensmarkedets pris på kul og koks kan opretholdes på det nuværende leje, vil det danske tørvebrændsel uden større vanskelighed kunne konkurrere, hvad prisen pr. kalorie angår, og der vil da være et tilstrækkeligt stort antal af forbrugere, der vil tage den ekstra ulempe som benyttelsen af det mere voluminøse hjemlige brændsel udkræver. Mange ejere af enfamiliehuse også i byerne har fået øjnene op for, hvor praktisk det er at benytte tørvebrændsel i overgangsperioderne forår og efterår, hvor det kniber med at holde ild i koksene.

I årets løb er påbegyndt et forsøg på at udnytte tørvejord til andet end brændsel, idet fabrikant Søren Jensen, Stenrøgel, har iværksat en produktion af en speciel »muld« til potteplanter. Produktet kaldes »Sami« og leveres som snart alt i vore dage i plastic-emballage. De foreløbige undersøgelser og forsøg, der er foretaget på statsungdomshjemmet Bøgildgaards gartneri med produktet, er lovende, og det bliver helt spændende at se, om dette sidste skud på moseindustriens snart vidtforgrede stamme vil trives.

Drænledningers sikring

Hedeselskabet har i fjor fortsat sit arbejde med at finde frem til de rette metoder til dræning af vanskelige arealer, bl. a. ved undersøgelser vedr. drænledningers sikring mod sand, ved undersøgelser vedrørende tætning af drænledninger og vedrørende drænledningers sikring mod tilstopninger foranlediget af ensilagesaft. På årsmødet i Ebeltoft redegjorde direktør N. Basse for disse undersøgelser:

Drænledningers sikring mod sand. På *Birkelse hovedgaard*, hvor hedeselskabet i en årrække har udført *forsøg med drænledningers sikring mod sands indtrængen*, har man i september måned tilset et i 1951 anlagt forsøg, hvor man foruden de tidligere undersøgte pakningsmidler har anvendt savsmuld og rapgræshalm, ligesom man til sammenligning har et led, hvor der kun er pakket muld omkring rørene.

Ved alle forsøgsled er pakningen foretaget helt rundt om ledningerne.

I den største del af marken, der blev drænet samtidig, er alle ledningerne pakket med ca. 5 cm tørvestrøelse helt rundt om rørene.

Resultatet er efter 2 års forløb:

Tørvestrøelse	(ca. 5 cm)	12 g sand pr. rør
Savsmuld	(» 3 »)	73 » » » »
Kort lyng	(» 3 »)	101 » » » »
Langhalm	(» 5 »)	124 » » » »
Rapgræshalm	(» 5 »)	168 » » » »
Muld	(» 5 »)	419 » » » »

Der synes herefter ikke at kunne herske nogen tvivl om, at det mest effektive pakningsmiddel for at hindre indtrængen af sand i drænledninger er tørvestrøelse i ca. 5 cm tykkelse pakket helt omkring rørene.

Med hensyn til anvendeligheden af rapgræshalm kan bemærkes, at dette tilsyneladende ikke er meget værd til formålet, hvilket måske i nogen grad hænger sammen med, at halmen rådner hurtigt i jorden, idet der ved opgravningen kun fandtes små rester af materialet omkring rørene.

Fra svensk side hævdes det, at savsmuld er udmærket til at hindre planterødders indtrængen i drænledninger.

Ved tilsynet med forsøget havde man lejlighed til at kontrollere dette forhold, men desværre blev de iagttagelser, man gjorde, ikke nogen bekræftelse af svenskernes erfaringer. Den ene side af marken var nemlig tilsået med lucerne (1 år), og det viste sig, at rødderne herfra også var trængt ind i den ledning, der var pakket med savsmuld.

Måske bør man for at få virkning i denne retning anvende et tykkere lag end de her anvendte 3 cm. Dette spørgsmål og iøvrigt hele spørgsmålet om effektiviteten af de forskellige midler, der anvendes for at hindre planterødders indtrængen i drænledninger, er det ønskeligt at få nærmere klarlagt.

På *et areal i Rødby fjord*, der blev drænet i 1949, har man benyttet en blanding af bændel- og blæretang som pakningsmiddel for at hindre indtrængen af sand i ledningerne.

For at kontrollere virkningen heraf er der i 1951 og 1953 foretaget

nedgravning til ledningerne, og man har samtidig udtaget sand af rørene til vejning.

Af de ledninger, hvoraf sandet blev taget, er der ved de tre foruden over og omkring ledningerne tillige lagt et mindre lag tang under rørene, medens der ved de tre andre ikke er tang under ledningerne.

Resultatet blev:

	kun over og ved siden	helt rundt
1951 gennemsn. pr. rør.....	208 g	9 g
1953 » » »	157 g	9 g
gennemsn. af begge år	183 g	9 g

Desværre mangler man for effektivt at kunne vurdere resultaterne oplysning om, hvor meget sand, der ville være trængt ind, såfremt rørene overhovedet ikke havde været pakket, men undersøgelserne har foreløbig vist, at tang synes at være et til hindring af sandindtrængen i dræn vel-egnet pakningsmateriale, og at det er af væsentlig betydning, at der også lægges tang under rørene.

Tætning af drænledninger. Hedeselskabet har fortsat de orienterende undersøgelser med hensyn til drænrørs længdeudvidelser, idet de i sidste årsberetning omtalte 10 drænrør efter ialt at have ligget i vand 1 år er målt.

Resultatet blev følgende: Rør A gennemsnitlig forlængelse 0,7 mm, B 0,1 m, C 0,2 mm, D 0,4 mm, E 0,3 mm, F 0,3 mm, G ÷ 0,1 mm, H 0,3 mm, J 0,1 mm, K 0,1 mm; for dem alle med en gennemsnitlig udvidelse 0,24 mm.

Der synes altså herefter ikke at kunne være nogen tvivl om, at en udvidelse af rørene finder sted efter lægningen, og hedeselskabet kan kun yderligere understrege, at man bør være opmærksom på forholdet ved dræningens udførelse i marken.

Forsøget bør nok videreføres i større omfang.

Drænledningers sikring mod tilstopninger foranlediget af ensilagesaft. Som tidligere omtalt har hedeselskabet påtaget sig at medvirke ved de foran omtalte ensilageundersøgelser, bl. a. ved

- 1) indsamling af erfaringer fra praksis om forurening af drænledninger, åbne vandløb og brønde,
- 2) at foretage undersøgelser af drænvandet fra arealer, hvorpå der om efteråret udkøres ensilagesaft,
- 3) at undersøge ensilagesaftens bevægelse i jorden, specielt i vandret retning.

Med hensyn til pkt. 1 kan nævnes, at hedeselskabet i det forløbne år har fået kendskab til forskellige forureninger af denne art, men i forhold til ensileringens stadig større udbredelse er antallet ret ringe.

Angående pkt. 2 kan oplyses, at hedeselskabet har fortsat med forsøg vedrørende undersøgelse af drænvandet fra arealer, hvorpå der er udkørt ensilagesaft, idet man hos gårdejer A. Bach, Iller, har udkørt saft svarende til 15—20 tons pr. ha over et drænet areal. Resultatet af undersøgelserne bekræfter det i sidste årsberetning anførte, idet der heller ikke her kunne konstateres nogen skadevirkning på jordens kalkindhold eller ved tilstopning af drænledningerne.

Det tredje spørgsmål er fortsat søgt belyst ved iagttagelser fra tilfælde af brøndforurening.

Den af Statens forsøgsvirksomhed i plantekultur udsendte meddelelse (nr. 486) er foranlediget af det nedsatte udvalg i efteråret atter bragt i erindring som foreløbig vejledning vedrørende bortskaffelse og anvendelse af ensilagesaft.

Litteratur

Jægeren St. St. Blicher,

af Poul Hansen, Chr. Erichsens Forlag, 136 s., ill., 10,75 kr.

Den meget flittige forfatter Poul Hansen har på Chr. Erichsens Forlag udsendt en tiltalende lille bog om »Jægeren St. St. Blicher«, smukt illustreret.

Forfatteren har samlet, hvad Blicher har skrevet om Jagtens glæder og de former, den kan øves under. Almindeligvis tænker man sig Blicher som den evige vandrer i lyng og hede med bøsse og hund, men Poul Hansen gør opmærksom på, at nok er Blicher den, der først — og med mesterskab — skildrer jagten på heden, men at han i virkeligheden utvivlsomt har drevet jagten endnu mere på andre terræner. Hele livet var St. St. Blicher jæger, som skoledreng, som adjunkt, som forpagter, huslærer og præst, lige til han blev så gammel, at synet og dermed sikkerheden svigtede ham. Ejendommeligt er det at læse om, hvordan Blicher anså gråænderne for vildt, der burde udryddes, sådan som han skildrer det i »Diana«, og at den moderne jagtmoral ikke har været opfundet på Blichers tid, fremgår af, at Blicher således selv giver anvisning på, hvorledes man med udsigt til bytte bedst kan drive jagt på urhaner på skoggerplads fra et skydehus, bygget på stedet, hvor hanerne holder til.

Forfatteren kommer til det resultat, at Blicher har haft adgang til at jage vildtet i større mængder end nu. Der var færre jægere og bebyggelserne var meget mere spredte, så vildtet havde langt mere fred. Bestanden af det almindelige markvildt var oppe på helt andre tal. Bl. a. nævnes, at skovrider Jenssen-Tusch på Feldborg Skovdistrikt i 1871 kunne skyde 100 agerhøns på 2 dage på et udpræget hededistrikt. Sammen med en jagtfælle kunne skovrideren levere 30 høns på en halv dag.

For jægere vil bogen være interessant, og for Blicher-forskere vil den belyse en side af Blichers liv, som nok er tilgængelig på anden måde, men her er det samlet, og de kommentarer, som Poul Hansen — som erfaren jæger — knytter dertil, uddyber særlige karaktertræk i Blichers billede.

I få ord — ★

* *

Hedeselskabets forretningsførere

Efter at Hedeselskabets forretningsfører for *Holbøl* distrikt, hjuler *Andreas Thielsen*, Tørsbøl, er afgået ved døden, er dette hverv overtaget af gårdejer *Chr. Nissen*, Villa Jutta, Sønderhav, Kollund S., og da forretningsføreren for *Rejsby* distrikt, gårdejer *P. N. Andersen*, Kærbølling, Rejsby, har ønsket at fratræde, har gårdejer *Chr. N. Pedersen*, Kærbølling, Rejsby, påtaget sig at være hans afløser.

*

Vestjyllands Mergelforsyning har ladet fremstille en film om selskabets produktion af mergel og kalk. Det er hensigten, at filmen skal stilles til rådighed for landbrugskonsulenterne, der kan låne den ved henvendelse til selskabets formand *Jesper Jespersen*, Herning.

*

På *Egholm* i Limfjorden har Aalborg kommune besluttet at tilplante 30 tdr. land som lystanlæg.

*

Eksportør *Ivar Lundgaard*, Giimsing, har købt 236 tdr. land i Haderup sogn af *Niels Nygaard*, Haderup, for 52 000 kr. Ca. 40 tdr. land er plantage og resten hede, som det er meningen at tilplante. I. Lundgaard ejer i forvejen et betydeligt hedeareal på egnen.

*

Grosserer *M. Fredericia Levin*, Hellerup, er indvalgt i bestyrelsen for institutionen *Arnborg Hedegaard*.

*

Trods de store bestræbelser, der gøres i U. S. A. for at standse de ødelæggende sandstorme, er det dog stadig galt. I *Kiowa* distriktet i Colorado — en af de mest udsatte egne —, der ialt omfatter ca. 450 000 ha, led ca. 250 000 ha så sent som i fjor svære skader, og en mængde farmere måtte opgive deres ejendomme.

*

Kammerherre, hofjægermester *Chr. D. Lüttichau* er genvalgt som formand for A/S Dansk Frøavl's Kompagni og Markfrøkontoret, *Trifolium*.

*

I fjor gik landbrugets medhjælperantal tilbage med 5200. I forhold til 1939 er det en tilbagegang på 39 %. Mekaniseringen er gået tilsvarende frem. 25 % af landbrugsejendommene har traktor, 15 % af landets samlede kornareal blev høstet med mejetærsker, 58 % af brugene har malkemaskine og 45 % har under en eller anden form ensileringsmuligheder.

*

Den hurtige udvikling indenfor videnskab og teknik medfører, at fagbøger hurtigt forældes og mister noget af deres værdi som opslagsbøger. Enhver moderne landmand er derfor klar over, hvad det betyder, at man altid har de nyeste forsøgsresultater og erfaringer ved hånden, og Landhus-holdningsselskabet har nu søgt denne å jourføring løst ved udsendelse af »Alt det nyeste«, hvori seks af vore førende fagfolk indenfor landbrug, ha-

vebrug og husholdning behandler de mest aktuelle emner indenfor de enkelte faggrupper: *Planteavl, husdyrbrug, redskaber og maskiner, havebrug, husholdning og økonomi*. »Alt det nyeste« erstatte ikke fagbøgerne, men supplerer og å jourfører disse; den bliver således en uvurderlig hjælp i det daglige praktiske arbejde. En fortsættelse er planlagt for hvert år.

*

Udenrigsministeriet har udsendt en beretning om det amerikanske landbrugs oplysningstjeneste. Redegørelsen fortæller navnlig om, hvor stor betydning radio og fjernsyn har og i hvor høj grad disse hjælpemidler kan udnyttes, fordi der er så overordentlig mange stationer. Det er interessant, at det bl. a. fremhæves, at mange landbrugere har højtalere installeret bl. a. i staldene, således at medarbejderne i landbruget kan lytte til faglige udsendelser f. eks. i de tidlige morgentimer, medens morgenarbejdet udføres.

*

A/S Rind plantage syd for Herning har på en generalforsamling nyvalgt gårdejer *Jens Lauridsen*, Donsiggaard, til formand i stedet for *Martin Lauridsen*, der ikke ønskede genvalg.

*

Fra Hedeselskabets grundforbedringsvæsen

Hedeselskabets mose- og engafdeling har i oktober måned 1954 fuldført 105 dræningsarbejder omfattende 416 ha til en udgift af 611 350 kr., 14 vandløbsreguleringer med 387 ha til 183 650 kr. og 46 sager af forskellig art med 2 ha til 62 460 kr., eller ialt 165 arbejder med ialt 805 ha til 857 460 kr.

I samme måned er der ved samtlige distrikter færdigprojekteret og tilstillet rekvirenterne 338 arbejdsplaner omfattende ialt 2028 ha til 3 248 180 kr. C. V. S. L.

*

Hedeselskabet har købt ca. 12 ha delvis lynchede til udvidelse og arrondering af den af selskabet ejede *Færchs plantage* ved Ry.

Fra *Valskov plantage* har Hedeselskabet afstået 15,5 ha til Tirstrup flyveplads og i stedet i tilslutning til plantagen andet steds erhvervet 21,3 ha, der vil blive tilplantet.

*

Danmarks første skovdyrkerforening, Vejle Amts Skovdyrkerforening, blev stiftet den 29. november 1904. 50-års jubilæet er bl. a. fejret med udsendelse af en jubilæumsbog, som forfatteren *Rasmus Mortensen*, Vejle, har udarbejdet. Foreningen tæller nu 955 medlemmer. Proprietær *Hans Sørensen*, Daugaardsminde, har været formand siden 1949.

*

I anledning af professor *Knud Jessens* 70-års fødselsdag den 29. novbr. har *Danmarks geologiske Undersøgelser* udsendt et bind afhandlinger med bidrag af et stort antal forskere vedrørende vegetationens historie som en hyldest til *Knud Jessen*. Som naturligt er i denne forbindelse uddybes en række pollenanalytiske problemer i værket, men derudover er der adskiligt andet af stor interesse, bl. a. nogle undersøgelser af det senglaciale plantesamfund i *Bøllingsø*, en undersøgelse af planterester fundet i moselig, og til slut en udførlig artikel om *barkebrøds anvendelse* i Norge, hvor det langt op i tiden navnlig har været elmetræets bark, der har været anvendt.

*

EN BRÆNDEOVN

*De vil faa
fornøjelse af*

Der er altid en RIBE-
model til formålet.

Ønsker De en brændeovn, brænde-
kamin, brændekomfur eller tørveovn
— så tal med en RIBE-forhandler —
eller skriv efter brochure.

RIBE JERNSTØBERI A/S

RIBE — TELF. 261 (3 LIN.)

Brostrøms

Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

Bjerringbro

Cementvarefabrik

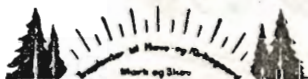
ved Th. Petersen
Telf. 111 Bjerringbro

ALLE

△ **MÆRKEDE RØR**

Impregnerede
og uimpregnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

LOMBORGS PLANTESKOLE
Tlf. 901 / 8 RANHØJ - AALBORG / Tlf. 999

Katalog sendes
gratis paa
Forlangende

A/S **Skive Marktrøkontor**

Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL . FRØHANDEL

**Krogsgades
Cementstøberi**

v/ J. C. Halvorsen & sønner
Kontor:
Dannebrogsgade 22, Aarhus
Telefon * 2 55 99
Ny fabrik i Vejlbj

Alt i betonvarer D. S. 400

Landbrugslotteriet

udlodder årligt
kr. 5.485.620
Største gevinst
2 gange årligt
kr. 80.000

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

A/S **FRØCONTORET**
KOLDING

Telf. 43 - 313

**FRØAVL
FRØHANDEL**

Traktorer · Landbrugsredskaber
Landbrugsvogne · Automobiler
Reserve dele · Tilbehør
Traktor-,
Automobil-, og Maskinværksted

A. Philipsen Akts.

Tlf. 532

Vesterbrogade 7—9, Viborg

Tlf. 1064

AALBORG

AKVAVIT.

ANVEND TØRVESTROELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestroelse (*hundekød*) omkring stødfugerne.

Spørg hedeselskabet

KURSUS på skovarbejderskolen

1954/55

5. Alm. skovarbejderkursus fra d.
5. jan. til d. 2. febr. 1955.

Kursus nr. 5 bliver specielt tilrettelagt for folk fra nåletræsskovene. Der vil i denne sæson kun blive afholdt de to ovennævnte kurser i motorsave. Deltagerantallet bliver stærkt begrænset på samtlige kurser, hvorfor ansøgning om optagelse på kursus bør indsendes snarest muligt til

**skovarbejderskolen,
Kagerup st.**

Det rigtige skovningsværktøj kan rekvireres gennem skovarbejderskolen. Prislister tils. på forlangende. Skoleplan, ansøgningsskema, årsberetningen f. 1953/54, samt evt. andre ønskede oplysninger fås ved henvendelse til skovarbejderskolen. »Vejledn. i brug og vedligeholdelse af motorsave« å 1 kr. pr. stk. + porto og »Regnskabsbog f. motorsave« å 1,50 kr. pr. stk. + porto fås samme sted, betaling kan ske med frimærker.

Ved opr. af filestationer yder skovarbejderskolen vejledning og hjælp ved fremskaffelse af det bedst egnede inventar.

Teglværkernes SALGSKONTOR

ESBJERG
Telefon 265 . 546

Drænrør
2" - 15"
Mursten - Tagsten

SKOVFRØKONTORET

Johannes Rafn & Søn
NORMASVEJ 21 . TLF. VALBY 2
København-Valby

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse
Herning - Telf. 10 . 314
Østergade 8
Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

AKTIESELSKABET SKARREHAGE MOLERVÆRK

Verdens
stærkeste
Arbejdsstøvle

CODAN

GULD-SEGL
KVALITET

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (4 lin.)
Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15
Lørdag Kl. 9—14

Filialer:
Karup
Flyvestation Karup
Mammen

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK
v/ Marius Ødum
Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun \triangle mærkede varer føres
Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

Det gensidige forsikringselskab

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner forsikring for genplantningsværdien for nåletræsplantager overalt i Danmark. — Indskud een gang for alle 1 kr. pr. ha. Årlig præmie pr. ha 30 øre, minimum 2 kr. Vedtægter og indmeldelsesblanketter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG
Telefon 1340

AKTIESELSKABET
NORDISK BRANDFORSIKRING
 ALLE ARTER FORSIKRINGER
 GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

Alt i cementvarer,
 rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer.
Tjæreborg cementstøberi,
 Hurtig levering. Telefon 21. Reel betjening.

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

Rødkjærsbro Cementvarefabrik
 ved I. T. Birk . Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
 Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
 Forlang tilbud

RØDE DRÆNRØR
 føres altid på lager fra 2" til 8" - Tilbud til tjeneste
A/S GAMMELGAARD TEGLVÆRK
 Telefon 187 . Skive

Tårnslosten
 Drænrør
 Baumadæk
 Tagsten
 Mursten

KÄHLERS Teglværk
 Korsør

Røde
DRÆNRØR

fra 2"-12" haves
 altid på lager
 Forlang tilbud

»Sofienlund«
 Teglværk
 Telefon 10 Ulstrup

Hulkjærhus
Planteskole

RØDKJÆRSBRO
 Telefon Ans 25

*Planter til skove,
 læhegn og haver*

RESENBRO
 CEMENTSTØBERI

v/ ingeniør C. G. Madsen
 Telefon 34

Prima betonrør efter dansk
 ingeniørforenings normer

Mrk. Δ i alle gangbare dimen-
 sioner fra 10-60 cm såvel med
 som uden mufte

GUGKALK
 gi'r Grøde

Brug det bedste! Pul-
 veriseret eller granu-
 leret GUGKALK gi'r
 den bedste Høst.

GUG KALKVÆRK A/S
 Elmealle 2, Hasseris. Tlf. Aalborg 2908.

„DANSK STAALGÆRDE“

BEDSTE OG BILLIGSTE HEGN
 TIL MARK, SKOV, HAVE ETC.

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforening

Vesterbrogade 15
København V.
Telef. 6659 - 5974

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

Normrør
med garantimærket \triangle
Imprægnering
Brøndrør

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)
Kontor i Karup og Kølvrå

KØBENHAVN

Trifolium Frø

RANDERS

HEDENS OPDYRKNING

I DANMARK

Et pragtværk

444 sider, 250 illustrationer, deraf 70 helsides billeder. Udgivet af Det danske Hedeselskab ved oprettelsen af Kongenshus, Mindepark for Hedens Opdyrkere.

For første gang er skildret det sidste århundredes kamp mod lyngen i en redegørelse af blivende værdi. Hedens historie er udførligt fortalt, opdyrkningsens historie, dens form og udvikling og de midler, der er anvendt i denne seje og lange strid. Et stort og fyldigt afsnit omtaler og hædrer de mænd og kvinder, der som pionerer gik i spidsen — 80 hedeopdyrkeres gerning er der gjort rede for i detaljer. I tal og statistik bringes hidtil ikke kendte oplysninger, tabeller og oversigtskort.

I boghandelen koster værket 40 kr., medens medlemmer af Hedeselskabet og Hedebruget endnu ved indsendelse af bestilling til Det danske Hedeselskab i Viborg kan købe det til en favørpris af 30 kr. (indbundet 46 kr.).

Undertegnede medlem af Det danske Hedeselskab bestiller værket

HEDENS OPDYRKNING
I DANMARK

uindbundet til 30 kr.,
indbundet 46 kr.

(sendes portofrit ved forud indsendelse af beløbet)

Navn

Titel

Adresse

.....

Kan
ufrankeret
nedlægges
i
post-
kasserne

Til

Det danske Hedeselskab

VIBORG

**Danske Landboforeningers Frøforsyning
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger
Landbo- og Husmandsforeningerne**

repræsenterende

produktion, forbrug og faglig oplysning

samarbejder om

**LANDBRUGETS
FORSYNING MED FRØ**

Forædling af markplanter på
Øtoftegaard, Roskildegaard, St. Lundgaard.

Forædling af køkkenurter på
Forsøgsgartneriet Toftø.

Avl ved Danske Landboforeningers Frøforsyning.

Indkøb og fordeling ved
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.

Oplysningsvirksomhed ved
Landbo- og Husmandsforeningerne.

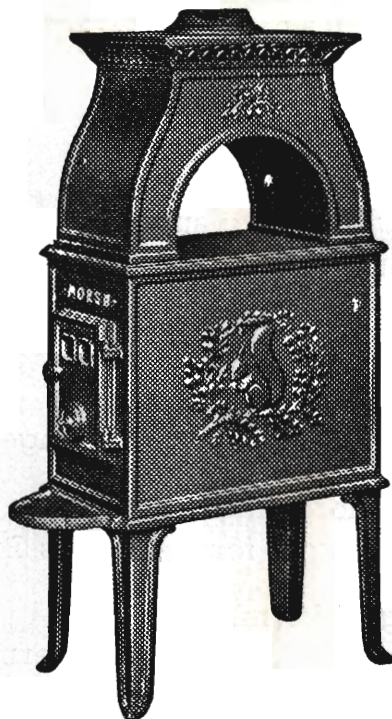
Indgiv snarest Deres ordre til

BRUGSEN

eller

**Landbo- og Husmandsforeningernes
Frøsalg**

Morsø Støbejerns

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KGL. HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup (formand),
forstander N. C. Nielsen og civilingeniør A. Fredborg.
Redaktør: Har. Skodshøj.